

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 2(16), 2025

Мукачево

УДК001(051)(045)''540*6''

НЗ4

Рекомендовано до поширення через мережу
Інтернет
Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету
(Протокол №9 від 15 грудня 2025 р.)

Головний редактор:

Туріс Інгрід Юріївна – проректор з науково-педагогічної роботи, кандидат філологічних наук, доцент, Мукачівський державний університет.

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М., директор наукової бібліотеки, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабацій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент.

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти.

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор.

Коробка Юлія Віталіївна – к.і.н., доцент, завідувач кафедри готельно-ресторанної і музейної справи

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент.

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор.

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н.

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор.

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук.

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання.

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту

Черепаня Наталія Іванівна – к.пед.н., доцент

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

УДК 373.3.015.3:005.32-057.874:379.8(045)

Товканець Г.В.доктор педагогічних наук, професор
Мукачівський державний університет**Біляк А.М.**здобувач вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність 013 Початкова освіта
Мукачівський державний університет**Бляшин М.А.**здобувач вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність 013 Початкова освіта
Мукачівський державний університет

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ШКІЛЬНИХ СВЯТКОВИХ ЗАХОДІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В статті обґрунтовано розкриття педагогічного потенціалу шкільних групових заходів як засобу формування позитивної мотивації до навчання в молодших школярів. Зазначено, що початковий етап шкільного навчання є надзвичайно важливим для формування ставлення до пізнавальної діяльності: протягом першого року навчання дитина опановує читання, письмо, вчиться слухати, мислити, співпрацювати. Саме в цей період відбувається перехід від ігрової діяльності до навчальної, що вимагає великої підтримки з боку педагога. Наголошено, що ідея створення єдиного виховного простору подій і свят для учасників освітнього процесу з метою формування ціннісних орієнтацій та соціально-значущих якостей, оскільки забезпечує необхідні умови для їхнього особистісного самовизначення та самореалізації. Окреслено загальну характеристику мотиваційних функцій групових виховних заходів: емоційно-підкріплювальна, ціннісно-орієнтаційна, соціалізуюча, пізнавально-розвивальна і стимулююча. Виявлено, що шкільне свято прощання з Букварем є ефективним засобом формування позитивної мотивації до навчання в учнів молодшого шкільного віку та розвитку пізнавального інтересу, почуття успіху та емоційно-позитивного ставлення до школи.

Ключові слова: шкільні урочисті події та свята, свято Букваря, мотивація до навчання, молодші школярі, пізнавальний інтерес, емоційний розвиток.

The article justifies the disclosure of the pedagogical potential of school group events as a means of forming positive motivation for learning in younger schoolchildren. It is noted that the initial stage of school education is extremely important for the formation of an attitude to cognitive activity: during the first year of study, the child masters reading, writing, learns to listen, think, cooperate. It is during this period that there is a transition from a game activity to an educational one, which requires a lot of support from the teacher. It is emphasized that the idea of creating a single educational space of events and holidays for the participants of the educational process in order to form value orientations and socially significant qualities, as it provides the necessary conditions for their personal self-determination and self-realization. The general characteristics of the motivational functions of group educational activities are outlined: emotional-reinforcing, value-orientation, socializing, cognitive-developmental and stimulating. It was found that the school holiday of farewell to the Booker is an effective means of forming a positive motivation for learning in primary school-age students and developing cognitive interest, a sense of success and an emotionally positive attitude towards the school.

Key words: school solemn events and holidays, Bukvar's holiday, motivation to learn, younger schoolchildren, cognitive interest, emotional development.

Постановка проблеми. В умовах реалізації завдань Нової української школи пріоритетного значення набуває формування позитивної мотивації до навчання в молодших школярів, оскільки саме на цьому етапі закладаються основи ставлення дитини до освіти, праці, пізнання світу [2, с. 5; 3, с.74]. Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку внутрішніх мотивів навчальної діяльності, зокрема таких, як пізнавальний інтерес, прагнення до успіху, емоційне задоволення від навчання [1, с. 6].

Особливе місце у формуванні мотивації посідають урочисті події та освітні свята, які об'єднують навчальну, виховну й емоційно-естетичну складові освітнього процесу. Події і освітні свята – це організована сукупність дій всіх учасників педагогічних відносин (учнів, педагогів та батьківської громади) об'єднаних спільною метою здійснення події.

Одним із таких заходів є свято, яке традиційно проводиться у першому класі після завершення навчання грамоти – свято прощання з Букварем. Це свято має потужний виховний потенціал: воно не лише підсумовує перший етап шкільного життя, а й стає емоційним стимулом для подальшого пізнання, зміцнюючи внутрішню мотивацію дитини до навчання [3, с. 47].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема мотивації навчальної діяльності молодших школярів є предметом дослідження багатьох українських і зарубіжних педагогів та психологів. У працях Н. Бібік, О. Савченко, І. Бега, Г. Костюка, В. Сухомлинського підкреслюється, що позитивна навчальна мотивація формується через створення ситуацій успіху, емоційно насичених моментів, ігрових форм навчання [1; 3; 6; 7].

Дослідники зазначають, що перші навчальні досягнення дитини потребують позитивного підкріплення через похвалу, емоційну підтримку, визнання з боку дорослих [3, с.76]. У цьому контексті навчальні свята мають велике значення, адже вони є символічним переходом від одного етапу розвитку до іншого, викликають у дітей почуття гордості за себе, зміцнюють віру у власні сили.

На думку О. Савченко, педагогічно продумане шкільне свято сприяє розвитку пізнавальної активності, формуванню соціальних компетентностей та вихованню

емоційно ціннісного ставлення до навчання [6, с. 6].

Мета статті - обґрунтувати педагогічний потенціал шкільних святкових заходів як засобу формування позитивної мотивації до навчання в молодших школярів.

Результати дослідження. Початковий етап шкільного навчання є надзвичайно важливим для формування ставлення до пізнавальної діяльності [1, с. 5]. Протягом першого року навчання дитина опановує читання, письмо, вчиться слухати, мислити, співпрацювати. Саме в цей період відбувається перехід від ігрової діяльності до навчальної, що вимагає великої підтримки з боку педагога [3, с. 51].

Психолого-педагогічні дослідження (Н. Бібік, О. Савченко, В. Бондар) доводять, що емоційно насичені події шкільного життя мають сильний вплив на формування мотивації. Саме через емоції закріплюються позитивні переживання, пов'язані з навчанням [1; 2, с. 7]. Участь у масових, групових освітніх заходах допомагає дитині відчувати гордість за свої зусилля, усвідомити власний розвиток, пережити радість пізнання [4, с. 152].

Ідея створення єдиного виховного простору подій для учасників освітнього процесу з метою формування ціннісних орієнтацій та соціально-значущих якостей є важливою, оскільки є можливість забезпечення необхідних умов для їхнього особистісного самовизначення та самореалізації.

Здійснення цієї мети буде можливим під час реалізації наступних завдань:

–організація спільних святкових заходів, спрямованих на пошук нових творчих знань суб'єктів освітнього процесу, залучення їх до спільної справи, розкриття індивідуальних якостей та талантів;

–формуванні основ ціннісних орієнтацій та соціально-значущих якостей особистості; здібності до самовизначення у своїх вчинках та діях, що здійснюються на основі особистісних норм та установок, до прийняття відповідальності за реалізацію та результати своєї діяльності;

–розвиток різних видів продуктивної діяльності всіх учасників освітнього процесу.

На оновлення системи соціального виховання в освітній установі спрямовуються два сучасні підходи у розвитку особистості:

1. Соціалізуючий підхід, де виховання представлено як багатовимірна та відкрита соціальна система, що варіативно впливає на особистість вихованця. Найважливішою характеристикою виховання його «соціальна ефективність», тобто забезпечення соціалізації дитини та її особистісного самовизначення.

Ключовим поняттям у концепції соціалізованого підходу є «соціальне виховання», представлене у сучасній педагогіці як [4]:

- виховання підростаючого покоління в соціумі, у гушавині події;
- цілеспрямований процес формування соціально значущих якостей особистості, необхідні успішної соціалізації;
- педагогічна організація набуття вихованцями особистісного життєвого досвіду, досвіду поведінки та діяльності;
- педагогічно організоване освоєння особистістю норм, цінностей, установок, які у суспільстві;
- педагогічна підтримка творчої самореалізації особистості соціумі.

Соціалізуючий підхід до виховання приділяє особливу увагу організації виховних функцій основних інститутів соціалізації – сім'ї, освітньої установи, спільноті учнів. Виховання розуміється як процес включення дитини до системи відносин із інститутами соціалізації, набуття особистого життєвого досвіду через активну участь у святкових заходах [5].

2. Аксиологічний підхід, в основі якого лежить філософська теорія цінностей, де цінності життя стають як змістом виховання, так і особистісними (переконання, інтереси, прагнення, бажання, наміри). Для виховання в рамках аксиологічного підходу надзвичайно важливим є розуміння того, що світ цінностей об'єктивний і цінності життя стають змістом виховання, а ціннісні орієнтації детермінують ставлення особистості до навколишнього світу [9].

Зазначимо, що подія першого успіху всіх першокласників втілюється у святі завершення одного з перших етапів навчання, яке у всіх учасників освітнього процесу асоціюється з поняттям «прощання з букварем». Назва може бути різною («Прощай, наш добрий друже Букварику», «Прощання з Букварем», «Наші з Букварем успіхи»), водночас таке свято має на меті не лише урочисто завершити

вивчення першої книжки, а й показати дитині цінність її досягнень. Підготовка до свята включає створення інсценізації, вивчення пісень, віршів, організацію творчих виступів, виготовлення запрошень і декорацій. Цей процес активізує пізнавальні, комунікативні та естетичні потреби учнів, сприяє розвитку самостійності, співпраці та почуття спільного успіху [5, с. 76].

Основні мотиваційні функції свята завершення вивчення першої книжки показано на рис.1:

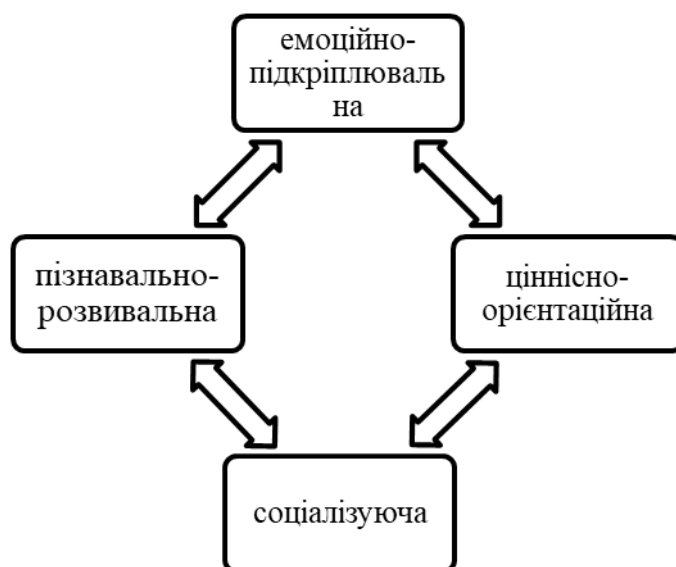

Рис. 1.1. Мотиваційні функції шкільних святкових заходів

Окреслимо загальну характеристику мотиваційних функцій шкільних свят та виховних заходів: емоційно-підкріплювальна – створює позитивний фон навчальної діяльності, викликає радість від досягнень [1]; ціннісно-орієнтаційна – сприяє усвідомленню цінності знань і праці [3]; соціалізуюча – формує почуття належності до шкільного колективу, розвиває комунікативні навички [2, с. 8]; пізнавально-розвивальна і стимулює інтерес до нових знань і книжок [5, с.77].

На основі аналізу наукових досліджень [1; 2; 5; 9] ми виявили певне педагогічні умови, що забезпечують позитивний мотиваційний ефект свята, до яких належать:

1. Урахування індивідуальних фізичних і психологічних особливостей кожної дитини [3, с. 76].

2. Активна участь учнів у підготовці виховного заходу (розробка сценарію, декорацій, костюмів, виконання ролей тощо) [4, с. 261].

3. Емоційна насиченість і створення ситуації успіху для кожного учасника [1].

4. Інтеграція навчального змісту предметів освітніх програм (українська мова, читання, мистецтво) у святковий сценарій [2, с. 8].

5. Партнерська взаємодія між учителем, батьками учнів і учнями [5, с. 78].

У процесі підготовки та проведення шкільного свята відбувається активізація пізнавальної діяльності через ігрові форми, творчі завдання, театралізацію. Наприклад, інсценізація казкових зустрічей з літерами чи словами допомагає дітям глибше осмислити матеріал, водночас зберігаючи елемент гри [1, с. 7].

Таким чином, свята є не лише традиційною шкільною подією, а важливим педагогічним інструментом, який сприяє розвитку пізнавальної мотивації, формуванню позитивного емоційного досвіду навчання, створенню сприятливого психологічного клімату в колективі [2, с. 6].

Проведення урочистостей є ефективним засобом формування позитивної мотивації до навчання в молодших школярів. Емоційне підкріплення, схвалення, успішність і відчуття радості від власних досягнень суттєво підсилюють навчальну мотивацію дітей. Свято, що знаменує завершення одного з початкових етапів навчальної діяльності, створює сприятливий емоційний фон, сприяє усвідомленню дитиною власного успіху, викликає гордість за перші досягнення у навчанні, а отже - формує внутрішню стійку мотивацію до подальшого навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проведення свят та урочистостей у початковій школі має значний мотиваційний потенціал для молодших школярів. Його педагогічна цінність полягає у формуванні позитивного ставлення до навчання як до цікавої та радісної діяльності; підкріпленні внутрішньої мотивації через відчуття успіху, радості, самоповаги; розвитку емоційно-ціннісного ставлення до книги, знань, учителя, школи; стимулюванні творчості, уяви та пізнавальної активності дітей.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні педагогічних умов практичного використання шкільного свята як засобу формування мотиваційної сфери молодших школярів, а також у вивченні впливу емоційно-естетичних факторів на навчальні результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Київ: Либідь, 2003. URL: <https://lib.pnu.edu.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:50532/Source:default>.
2. Бібік Н. М. Формування позитивної мотивації навчання в умовах Нової української школи. *Початкова школа*, 2021. № 3. С. 5–9. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/727634/>.
3. Костильова К. М. Педагогічні умови формування позитивної мотивації навчання молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2020. № 35. С. 74–79. URL: <https://pedosv.kubg.edu.ua/index.php/pedosv/article/view/789>.
4. Кушнір Г. В., Товканець Г. В. Виховні заняття в організації роботи групи продовженого дня. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції*: збірник тез доповідей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачєво, 24-25 жовтня 2019 р. Мукачєво: МДУ, 2019. С. 261-263.
5. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства: монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін.; за ред. Н. В. Пророк. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.
6. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра посібник. Київ: Педагогічна думка, 2014. 176 с.
7. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. URL: <https://lib.pedpresa.ua/15002-serce-viddayu-dityam.html>.
8. Товканець Г. В. Застосування активних методів на уроках МЛОГ в початкових класах. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія: Педагогіка, Серія: Право, Серія: Економіка, Серія: Державне управління, Серія: Техніка, Серія: Історія та археологія*. 2025. № 7(37). С. 1193 – 1202.
9. Усова Д. Формування соціальної активності учнів початкової школи в позаурочній виховній діяльності. *Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи*: матеріали IV науково-практичної інтернет-конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди, м. Харків, 17 травня 2024 р. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. С. 30–32.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>